

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2020.2\(34\).218098](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2020.2(34).218098)

УДК 009:168.522 **Олександр Афанасьєв, Ірина Василенко**
ІРОНІЯ В ІРОНІЧНОМУ ДЕТЕКТИВІ

Іронія в іронічному детективі повинна бути представлена не стільки в ненаративних формах, які не мають прямого відношення до сюжету, скільки в самому наративі, як іронія з приводу пригодницької фабули і сищика-героя.

Ключові слова: іронія, сміх, епічна іронія, іронічний детектив.

Останнім часом детектив активно досліджується так само серйозно, як і інші літературні феномени. Пишуться монографії і захищаються дисертації [Разин 2000], вивчається зв'язок детективу з традиційними жанрами [Кириленко 2015], постулюються нові види детективів, наприклад, особливий постмодерністський детектив [Чемодурова 2014], відзначається зв'язок детективу з філософськими та культурними тенденціями [Чемодурова 2014]. Обговорюються не тільки літературознавчі, але культурологічні, методологічні, філософсько-світоглядні, філософсько-гносеологічні проблеми, так чи інакше представлені в детективній літературі. Не останнє місце в цих дослідженнях займає іронічний детектив [Дем'яненко 2010]. Іншими словами, детектив перетворюється в своєрідну трансдисциплінарну проблему, особливо в зв'язку з виникненням жанру іронічного детективу, оскільки іронія є перетином інтересів чи не всіх гуманітарних дисциплін.

Але як саме представлена іронія в іронічному детективі? Від відповіді на це питання залежить вирішення цілої низки проблем: від класифікації видів і жанрів до визначення структурних особливостей детективних творів і не тільки. Не ставлячи завдання такого широкого плану, окреслимо мету статті саме відповіддю на означене питання.

Повної або хоча б вдалої класифікації детективів поки немає, вони різняться за різними підставами. Зокрема, дуже суперечливим є виділення саме постмодерністського детективу, оскільки практично всі сучасні детективи в тій чи іншій мірі сприйняли постмодерністське світорозуміння, як, втім, і вся сучасна література, не залежно від того, чи усвідомлюють це автори і читачі.

Зв'язок постмодерністських установок з детективними формулами неоднозначний: невизначеність і навіть множинність істин, як постулат постмодерністської методології, на перший погляд не відповідає визначеності і однозначності істини, до якої повинен прийти сищик, знайшовши злочинця. У цьому, до речі, часом вбачають кризу детективного жанру. Здається, такий висновок поспішний. Адже будь-яке дослідження складного, багатовимірного явища, будь то наукове, інженерне або кримінальне, завжди

дасть різні варіанти, а кожен варіант при всій його складності може бути розглянутий як однозначне рішення одновимірної задачі. Детективне розслідування якраз і є такий варіант однозначного завдання з однозначним рішенням. Однак, літературознавці праві в тому, що іронічний детектив нетиповий різновид детективу і що саме він займає лідируючі позиції в даному жанрі.

Втім, це не означає, що класичний детектив пішов в минуле. Просто він осучаснився різними елементами, взятими з різних жанрів: від любовного роману до трилера, від історичного роману до фантастики. Ну і, зрозуміло, як відображення проблем емансипації жінок, статевого і гендерного рівноправ'я, фемінізму, з'явився жіночий детектив, де сищиком є жінка. Автор такого детективу теж, як правило, жінка. Оскільки, незважаючи на рівноправність, жінці об'єктивно важче виконувати роль детектива, якраз і був знайдений вдалий жанр жіночого іронічного детективу.

Іронічний детектив, в тому числі і жіночий, судячи з назви, повинен мати відповідну специфіку. Але справа в тому, що рідкісний детектив обходиться взагалі без іронії. Можна згадати іронічність і Шерлока Холмса, і Еркюля Пуаро. А Арчі Гудвін у Рекса Стаута взагалі справжнє втілення іронії. Між тим, подібні детективи ніхто не назве іронічними. Мабуть, для чистоти жанру необхідно, щоб іронічно була представлена свята святих детективу – сама робота сищика. Таке завдання дуже непросте, тому до жанру іронічного детективу часто відносять і пародію, і просто детективні твори з надлишком смішних ситуацій. Останнє нерідко спостерігається тоді, коли непрофесіонал, особливо жінка, веде розслідування. Але суть розслідування в цих творах завжди відрізняється небезпекою і серйозністю, в кінцевому рахунку логічністю і строгістю, до того ж високою моральністю, а з цих приводів іронізувати не так просто. Можливо, тому не всі жінки-детективісти пишуть жіночі іронічні детективи. Відома американська письменниця Сара Парєцкі виробляє «крутий» детектив. Її героїня В. І. Варшавські не поступається чоловікам ні в чому: ні в логіці, ні в бійці, але при цьому ще має перевагу жіночої інтуїції, привабливої зовнішності тощо. Хоча сама героїня вельми іронічна, в цілому романи Парєцкі про неї, наприклад, «Замовне вбивство», аж ніяк не іронічні. Те ж саме можна сказати щодо Сью Графтон та її героїні Кінсі Мілхоун, яка займає почесне місце серед «крутих» детективів-чоловіків. Ймовірно, їх романи можуть бути включені в особливий жанр – жіночий крутий детектив.

Проте, жіночий іронічний детектив придбав велике поширення. У пошуках причини цього деякі автори вважають, що іронічний детектив створює ідеально-правильну реальність: «вони створюють певну ілюзорну, ідеально-правильну реальність, з якою життя «за вікном» не має нічого

спільного» [Леонов 2013: 222]. Відповідно, популярність детективів пояснюють прагненням людей сховатися від лякаючої дійсності у вигаданому світі [Санжарова 2009: 152]. З цим важко погодитися, оскільки детективами захоплюються не тільки ті, хто лякається навколишньої дійсності та прагне до ілюзорного світу, але також і безстрашні люди, люди не схильні захоплюватися ілюзіями. В тому-то й справа, що реальність іронічного, як і будь-якого іншого, детективу не ідеально-правильна, вона має «темні», страшні, злі, «неправильні» сторони, і вона дуже схожа на «реальність за вікном», у всякому разі в уявленнях автора, а заодно і читача, особливо в тих сферах, з якими читач мало стикається і не завжди адекватно їх сприймає. Реальність іронічного детективу подібна до реальності читача, як дійсної, так і уявної, «додуманої», інакше це був би інший жанр – фантастика. Детективна реальність часто виглядає спрощеною, як, втім, і будь-яка літературна реальність, а в жіночому іронічному детективі, взагалі, як театральна-лялькова, хоча і дуже схожа на справжню, легко впізнану. У ній досить просто жити, хоча зрідка буває і страшнувато, і сумно, вона, переважно, не обтяжена глибокими мудруваннями та має відносно прості способи вирішення проблем. Головне, що детективний світ читачеві зрозумілий, а інтерес забезпечується захоплюючим сюжетом. Читач, подумки беручи участь в розслідуванні, відчуває себе на рівних з найбільшими геніальними детективами, а іронія в детективі додає ще одну важливу якість – почуття переваги над персонажами і навіть над детективами. Відомий літературознавець Н. Фрай, створюючи теорію п'яти літературних модусів, зазначив, що, на відміну від міфу, легенди, героїки, буденності, п'ятий модус – іронічний – надає читачеві почуття інтелектуальної переваги над зображуваним [Фрай 1957: 34]. Почуття переваги безпосередньо пов'язано зі сміховою якістю іронії – насмішкою [Афанасьев Василенко 2016]. Саме в сміху, насмішці реалізується почуття переваги над осміяним, як свідчать Платон, Арістотель, Гоббс, Ніцше та інші творці так званої «теорії переваги» [Мельников 2015]. Важливо, що вигаданий автором світ в одному відношенні не просто схожий, а ідентичний світу реального – в когнітивних, логічних і емоційних проявах персонажів. Тому так цікаво читачеві разом з сищиком обчислити злочинця, долаючи страх, розв'язуючи логічні задачки, висуваючи гіпотези і перевіряючи їх, аналізуючи факти, віддаючись грі уяви, тобто грати в насичене інтелектуальне і емоційне життя, де забезпечений кінцевий успіх, і перемагає порядок, логіка, розум. Це інтуїтивне переконання, що світ (божественний або природний) розумний і впорядкований, а людський розум, як його частина, може вловити, пізнати цю розумність і закономірність, побудувавши розумне людське співтовариство, яке в змозі вирішувати будь-які завдання і

головоломки, прогресуючи в своїй розумності, особливо характерне для світогляду Нового часу, епохи Розуму і Просвітництва, ідеали яких визначили світоглядні установки в класичній науці, літературі, мистецтві, і, звичайно ж, в класичному детективі.

Криза такого розумного світорозуміння чітко усвідомлена постмодернізмом. Широке поширення постмодерного світовідчуття, в якому на місце впевненості ставиться сумнів, на місце порядку – хаос, на місце закономірності, поступовості – гра і варіативність, на місце визначеності і однозначності – невизначеність, на місце розуму – інтуїція і почуття, на місце розрахунку – порив, на місце закономірності – випадковість, на місце серйозності – іронія. Причому іронія пронизує всі сфери інтелектуальної діяльності: від філософії до детективу. Не тільки іронічний, а взагалі, сучасний детектив, мабуть, без іронії неможливий. По-перше, світогляд сучасної людини пронизаний іронією (хоча і не тільки нею), що вірно підмітили представники постмодернізму. І сучасні автори привносять постмодерністське, в тому числі іронічне, світовідчуття в свої твори. По-друге, детектив за рахунок величезного розмаїття його форм надає, мабуть, найбільші можливості для реалізації нескінченно різноманітних властивостей іронії. Але найповніше тут проявляється так звана епічна іронія. Видатний письменник і мислитель Т. Манн, визнаний фахівець з епічної іронії, підкреслював, що іронія забезпечує погляд з висоти свободи та об'єктивності, але в той же час може бути не тільки злісно-глузливою, але і ліричною, з сумною, співчутливою посмішкою, наповнюватися любов'ю і ніжністю [Манн 1961: 278]. Жіночий іронічний детектив, як раз і відрізняється такою співчутливою іронією, з м'якою незлобивою насмішкою. Схоже, що такий детектив може написати лише жінка.

Однак, на цьому шляху є, як мінімум, одна трудність. Сучасний детектив, в тому числі іронічний, відповідає класичній формулі: сищик і злочин, найчастіше вбивство, яке сищик розкриває. Тому в детективі переплетені, як правило, дві історії: перша – це історія розкриття злочину, яка може включати і історію самого злочину, і друга – історія розумового процесу, який призвів до розкриття злочину. Це можна уявити як один детективний наратив: від злочину до його розкриття через ланцюг дедуктивних умовиводів [Еко 2004: 42]. Але істотно, що наратив веде читача за чіткою схемою (формулою), яка зумовлює сам сюжет. Наратив носить ігровий характер, читач втягується в гру, в якій він знає всі фігури, всі правила, можливо, навіть результат, але отримує задоволення просто від того, що стежить за тими мінімальними варіаціями, за допомогою яких переможець досягає мети [Еко 2004: 203]. Наративна конструкція детективу дозволяє

чітко показати зумовленість мети, результату, до якого рухається оповідання: розкриття злочину, перемога добра над злом, торжество справедливості. Така упорядкованість, кінцева передбачуваність, дає читачеві відчуття задоволеності від споглядання ідеального світу, де в результаті переважає порядок, а не безлад, однозначність, а не двозначність, визначеність, а не невизначеність. Іншими словами, в кінцевому рахунку детектив реалізує швидше класичні, а не постмодерністські канони.

Зрозуміло, що крім власне наративу, тобто історії, що визначає фабулу твору від зав'язки до розв'язки, в детективному тексті представлені і ненаративні структури: описи, міркування, діалоги, узагальнення, перформативність тощо. Вони часом не мають прямого відношення до сюжету. Істотно, що саме в них, переважно і представлена іронія. Сам же наратив іронізуванню піддається насилу. Але ж він є домінуючим, системоутворюючим фактором! Можна взяти за приклад романи популярної польської представниці жіночого іронічного детективу Іоанни Хмелевської. Вони перенасичені саме ненаративними компонентами твору, особливо описами і узагальненнями. Описуються всілякі дії, вчинки, що не мають відношення до сюжету, а також їх обговорення, плітки, замальовки бенкетів та різних побутових подробиць. Так, в романі «Бички в томаті», як, втім, і в інших творах, є несподівано велика кількість персонажів, більшість з яких не має ніякого відношення до фабули. Але всі персонажі, по-своєму колоритні і цікаві, а головне, своїми думками, емоціями, вчинками, міркуваннями, представляють величезне поле для іронії. Текст читається легко і з цікавістю завдяки цій іронії, яка вчувається буквально в кожному слові. А сам детективний наратив, який реалізує фабулу, відсувається кудись на другий план і аж ніяк не виглядає дуже вже захоплюючим, а головне не є іронічно забарвленим. Тут як раз і виникає питання: чи доречно такий детектив називати іронічним?

Мабуть, найбільше відповідають своїй назві іронічні детективи Шарля Ексбраїя, особливо його «Чарівна ідіотка». Адже іронія потребує, щоб істинний сенс суперечив висловленому і відчувалася насмішка. Хоча зовні іронія відрізняється серйозністю висловлювань, але по суті це завжди насмішка. Вона може бути різною: доброю чи злою, м'якою або жорсткою, гумористичною або саркастичною. На перший погляд, Ексбраїя іронізує над всім підряд: і над розвідками, як радянськими, так і англійськими, і над штампами ідеологічної боротьби, і над «істинно англійськими» манерами, і над сімейними цінностями, і над самими детективно-шпигунськими штампами. Тим часом, цілком очевидно, що саркастична і жорстка насмішка відноситься до радянської розвідки і до радянських ідеологічних кліше, а добра і м'яка насмішка поширюється на ставлення персонажів до

загальнолюдських цінностей: сім'ї, любові, культурних традицій. Головне, що авторська іронія проникає всередину самого наративу. Іншими словами, не тільки практично будь-який абзац його роману відповідає вимозі іронічності, але також сюжет і розв'язка, тим більше, що передбачити фінал в названому романі неможливо. Зрозуміло, Ексбраїя не перший, хто іронічно представив сам детективний наратив. Першим, мабуть, був А. Чехов. У його «Шведському сірнику» іронічно представлено саме розслідування. У сучасному ж іронічному детективі, в тому числі і жіночому, навпаки, злочин розкривається і злочинець карається або, як мінімум, засуджується, з усією серйозністю, а з приводу суті самої фабули ніякої іронії не передбачається.

В іронічному детективі, як і в класичному, завжди торжествує норма, найчастіше моральна, в крайньому випадку соціальна або юридична. Незвичайним, з точки зору детективної класики, має бути обов'язкове використання іронії саме з приводу сищика – Героя і Переможця. Істотно, що сучасні автори роблять сищика не професіоналом, і він зазвичай не користується класичними раціональними, логічними, аналітичними методами, які в класичному варіанті закономірно призводять до успіху. Саме такий маневр і створює додатковий простір для іронії в самому наративі. Сищик-любитель часто керується інтуїцією, натхненням, осяянням, дивними асоціаціями, причому йому завжди допомагають всякі випадковості, але, тим не менш, успішно розслідується злочин. Тут можна углядіти іронію з приводу самого розслідування. В такому випадку, іронія, хоча б частково, буде властива самому детективному наративу. Звісно ж, що саме іронічне «осюженення» має бути відповідальним за віднесення твору до жанру іронічного детективу.

Постмодернізм, критикуючи засилля розуму і детермінізму, стираючи межу між розумом і інтуїцією, точним знанням і невимовним почуттям-передчуттям, віддаючи пріоритет випадковості, неявно сіє сумнів у перевагах професіоналізму. У будь-якому сучасному детективі, особливо в іронічному, непрофесіонал-любитель в кінцевому рахунку осоромлює професіонала, хоча останній отримав відповідну гарну освіту і має професійну практику. Непрофесіонали типу акунінської Пелагеї або донцовських Віоли Тараканової і Єввламії Романової, як і інші подібні персонажі іронічних і навіть сучасних неіронічних детективів незрівнянно краще справляються з розслідуванням злочинів, ніж професійні слідчі-поліцейські.

Подібна успішна участь любителів в різних «професійних» ситуаціях не фантазія письменників, а цікаве і закономірне відображення нинішньої реальності кінця ХХ–початку ХХІ ст. Такий феномен, наприклад, в науці або в літературній критиці тільки починають досліджувати вчені. Дієва роль

любителів повинна полягати не в підміні професіоналізму, не в створенні особливих наукових теорій або особливих кримінальних методів, а у співпраці з професіоналами, наприклад, в накопиченні і первинній обробці емпіричного матеріалу для професіоналів, що може мати місце в будь-якій сфері. Художня література, в тому числі детектив, і навіть іронічний, є хорошим полігоном для створення різноманітних моделей подібної співпраці. Однак, впровадження любителів в теоретичну професійну сферу без відповідної теоретичної та методологічної підготовки, може привести до різних антинаукових теорій типу «Нової хронології» в історичних науках, коли математик-професіонал як типовий любитель-непрофесіонал вторгається в ті сфери історії, які вимагають високого професіоналізму, або мінімізації літературної спадщини в літературознавстві, коли методологічно не підготовлений любитель намагається вирішувати професійні завдання, ігноруючи складні філософсько-методологічні проблеми [Афанасьєв 2013]. Любитель, що в науці, що в детективі не повинен бути слоном у посудній лавці. І хай допоможе в розумінні цього іронія!

Як висновок зазначимо таке. Іронія в іронічному детективі повинна бути представлена не тільки в ненаративних формах літературного твору, як це найчастіше буває, але в першу чергу в самому наративі, перш за все, як іронія з приводу пригодницького сюжету і сищика-героя. Це краще вдається в жіночому іронічному детективі, де діє жінка-непрофесійний сищик. Іронічний детектив може розглядатися як своєрідна модель співпраці непрофесіонала і професіонала, що є цікавою і практично важливою проблемою співпраці професіоналізму і аматорства в різних сферах діяльності.

Список використаної літератури

- Афанасьєв, А., Василенко, И. (2016) *Ирония и смех*, в: *Добѣ / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, вип. 1 (25), Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, сс. 7–17.
- Афанасьєв, А. И. (2013) *Гуманитарное знание и гуманитарные науки*, Одесса: Бахва, 288 с.
- Демьяненко, Ю. (2010) *Иронический детектив в контексте современной литературы*. Дата звернення: 4.05.2020. URL: <http://www.proza.ru/2010/06/15/1485>
- Еко, У. (2004) *Роль читача. Дослідження з семіотики текстів*, Львів: Літопис, 384 с.
- Кириленко, Н. Н. (2015) *Классическая комедия и классический детектив (к вопросу о генезисе жанра)*, в: *Вестник Кемеровского государственного университета*, № 1–2 (61), Кемерово, сс. 184–189.

- Леонов, В.А. (2013) *Иронический детектив как особое дискурсивное пространство*, Иркутск: Евразийский лингвистический институт, вып. № 4, сс. 222–230.
- Манн, Т. (1961) *Искусство романа*, в: *Манн, Т. Собр. соч.: В 10 тт.* Т. 1, Москва: Худ. лит., сс. 272–278.
- Мельников, С. С. (2015) *Социология юмора: к критике трех фундаментальных теорий смешного*, в: *Вестник экономики, права и социологии*, вып.1, Москва, сс. 213–217.
- Разин, В. М. (2000) *В лабиринтах детектива*. Дата звернення: 4.05.2020. URL: <http://www.pseudology.org/chtivo/Detectiv/index.htm>
- Санжарова, И. Э. (2009) *Интертекстуальность как параметр детективного дискурса*, в: *Вестник МГЛИ*, № 559, Москва, сс.152–158.
- Чемодурова, З. М. (2014) *Игра в постмодернистском детективе*, в: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, Тамбов: Грамота, № 8 (38): в 2-х ч. Ч. II, сс. 184–188.
- Frye, N. (1957) *Anatomy of Criticism. Four Essays*, Princeton University Press. Дата звернення: 4.05.2020. URL: https://www.amazon.co.uk/Anatomy-Criticism-Essays-Northrop-Frye/dp/0691012989#reader_0691012989.

Александр Афанасьев, Ирина Василенко

ИРОНИЯ В ИРОНИЧЕСКОМ ДЕТЕКТИВЕ

Ирония в ироническом детективе должна быть представлена не столько в ненаративных формах, не имеющих прямого отношения к сюжету, сколько в самом нарративе, как ирония по поводу приключенческой фабулы и сыщика-героя.

Ключевые слова: ирония, смех, эпическая ирония, иронический детектив.

Alexander Afanasiev, Irina Vasilenko

IRONY IN IRONIC DETECTIVE

A modern detective is not possible without irony. First, the worldview of modern man is riddled with irony, which representatives of postmodernism correctly noted. Modern authors bring an ironic attitude to their works. Secondly, the detective, due to the variety of forms, provides the greatest opportunities for realizing the diverse properties of irony. But epic irony is most fully manifested here. She can be not only evil, mocking, but also lyrical, kind. The female ironic detective is so kind ironic.

The modern detective, including the ironic one, corresponds to the classical formula: detective and the crime that the detective reveals. Therefore, two stories are intertwined in the detective story. The first is a crime disclosure

story, which may include the story of the crime itself. The second is the history of the thought process that led to the disclosure of the crime. They can be combined into one detective narrative: from a crime to its disclosure through a chain of deductive inferences. The narrative design of the detective makes it possible to clearly show the predetermination of the outcome towards which the narrative is moving: solving a crime, victory of good over evil.

In addition to the narrative, which determines the plot of the work from the beginning to the end, non-narrative structures are also presented in the detective text: descriptions, reasoning, dialogs, generalizations, performativeness, etc. They are not directly related to the plot. But it is in them that irony is predominantly represented. The narrative itself does not lend itself to irony, since there is the triumph of justice. Is it appropriate to call such a detective ironic?

It is significant that modern authors make the detective not a professional, but an amateur, and he usually does not use the classical rational, logical, analytical methods, which in the classical version lead to success. Such a maneuver creates additional space for irony in the narrative itself. It is the ironic narrative that should be responsible for classifying the work as an ironic detective.

References

- Afanasiev, A., Vasilenko, I. (2016) *Ironiya i smekh* [Irony and laughter], in: *Doxa. Zbirnik naukovikh prac z filosofiyi ta filologiyi*, vyp. 1 (25), Odesa: ONU im. I. I. Mechnikova, pp.7–17.
- Afanasiev, A. I. (2013) *Gumanitarnoe znanie i gumanitarnye nauki* [Humanitarian knowledge and humanities], Odessa: Bakhva, 288 p.
- Demyanenko, Yu. (2010) *Ironicheskij detektiv v kontekste sovremennoj literatury* [An ironic detective in the context of modern literature]. Data zvernennya: 4.05.2020. URL: <http://www.proza.ru/2010/06/15/1485>
- Eko, U. (2004) *Rol chitacha. Doslidzhennya z semiotiki tekstiv* [The role of the reader. Research on semiotics of texts], Lviv: Litopis, 384 p.
- Kirilenko, N. N. (2015) *Klassicheskaya komediya i klassicheskij detektiv (k voprosu o genezise zhanra)* [Classical comedy and a classic detective story (on the genesis of the genre)], in: *Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta*, № 1–2 (61), Kemerovo, pp. 184–189.
- Leonov, V. A. (2013) *Ironicheskij detektiv kak osoboe diskursivnoe prostranstvo* [The Ironic Detective as a Special Discursive Space], Irkutsk: Evraziyskiy lingvisticheskiy institut, vyp. № 4, pp. 222–230.
- Mann, T. (1961) *Iskusstvo romana* [The Art of the Novel], in: *Mann, T. Sobr. soch.: V 10-i t.* T. 1, Moskva: Hud. lit., pp. 272-278.
- Melnikov, S. S. (2015) *Sotsiologiya yumora: k kritike treh fundamentalnykh*

teoriy smeshnogo [The Sociology of Humor: Toward a Critique of Three Fundamental Theories of the Funny], in: *Vestnik ekonomiki, prava i sotsiologii*, vyp.1, Moskva, pp. 213–217.

- Razin, V. M. (2000) *V labirintah detektiva* [In the labyrinths of the detective]. Data zvernennya: 4.05.2020. URL: <http://www.pseudology.org/chtivo/Detectiv/index.htm>
- Sanzharova, I. E. (2009) *Intertekstualnost kak parametr detektivnogo diskursa* [Intertextuality as a parameter of detective discourse], in: *Vestnik MGLI*, № 559, Moskva, pp. 152–158.
- Chemodurova, Z. M. (2014) *Igra v postmodernistskom detektive* [A Game in a Postmodern Detective], in: *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*, Tambov: Gramota, № 8 (38): v 2-h ch. Ch. II, pp. 184–188.
- Frye, N. (1957) *Anatomy of Criticism. Four Essays*, Princeton University Press. Data zvernennya: 4.05.2020. URL: https://www.amazon.co.uk/Anatomy-Criticism-Essays-Northrop-Frye/dp/0691012989#reader_0691012989.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2020

Стаття прийнята 20.05.2020